

Magnus Plagman och Sallerups skvadron

Karolinen Magnus Plagman var en av dem som deltog i slaget vid Poltava 1709 och blev tillfångatagen liksom andra tusentals karoliner som överlevde slaget, men efter en 13 år lång fångenskap i Ryssland återvände han så småningom till sin hembygd och gård i Hemmeneköp.

Magnus Plagman blev underofficer vid Södra skånska kavalleriregementet (senare Skånska dragonregementet) och i början av sin karriär tillhörde det kavallerikompani som kom att heta Sallerups skvadron.

Regementet sattes upp av Karl XI under det Skånska kriget 1676–79. De svenska regementena som stationerades i Skåne bestod av befäl och manskap från andra delar av Sverige. En del gårdar och torp och nu levande släkter i socknen har sina rötter från dessa inflyttade. De kom från olika delar av landet som Småland, Västergötland och Finland. Eller som i denna släktkrönika ursprungligen från Tyskland.

Tack vare Plagmansläktens forskning kring sin historia har Föreningen Jöns Henrikssons Minne fått ta del av några människors öden från tiden, och framför allt finns mycket dokument samlat om Magnus Plagman.

Här följer en krönika om Magnus Plagman, hans familj och ytterligare några personer som bodde i Hemmeneköp under den oroliga tid då Skåne blev svenskt. Berättelsen är författad av Carl-Gustaf Svantesson, en av dem som har Magnus Plagman som sin anfader. Han är född och uppvuxen på den mark som släkten haft sedan Plagmans tid; han har en avstyckad gård där och han har också bl.a. varit bataljonschef och överstelöjtnant vid Skånska dragonregementet, samma regemente som Plagman tjänade.

Svenskarna kom till Hemmeneköp

Från den danska tiden och fram till 1826 bestod Hemmeneköp av endast ett hemman. Enligt de danska jordeböckerna hade gården gått i arv i flera generationer: ca 1590–1610 Anders Olsson, ca 1610–1650 Haagon Andersson och ca 1650–1670 Niels Haagonson. Sedan Skåne blivit svenskt finns Hemmeneköp med Niels Haagonson i de svenska jordeböckerna [1] *. I jordeboken 1668 står hans namn med svensk stavning: Nils Håkansson.

* Inom [] hänvisas till källförteckning sist i huvuddokumentet. I många fall saknas exakt datum. Det kan bero på att längder och rullor upprättats med vissa tidsintervall och att arkiv är förstörda. Det står då ca framför året.

Vad som exakt hände med Nils Håkansson, vet vi inte. År 1669 står Hemmeneköp under Trulshärad. På gården finns redovisat dräng och piga men ingen ägare. Svenska staten tog över gårdar som inte betalat skatt på tre år, vansköttes eller saknade brukare. Det är troligt att Hemmeneköp tillhörde denna kategori. Staten kunde välja mellan att göra gården till kronohemman eller kronoskattehemman. I det senare fallet blev brukaren formellt ägare till gården och betalade skatt i likhet med skattehemman. Han ålades också allt underhåll, vilket var en fördel för staten. Men statens möjlighet att överlåta gården till en ny tjänsteman var begränsad. I jordeböckerna redovisas ibland kronoskattehemman under rubriken skattehemman.

År 1671 är mäster Robert med hustru och dräng skriven på Hemmeneköpsgården [2.a]. Gården är redovisad under rubriken skattehemman [2.b]. Alfred Lind skriver i *Min hemsocken* [4]: ”I Långaröds kyrka fanns en sten med inskriptionen: ... Buckhart Robertz som bodde och dödde i Hemmeneköp den 9 november Anno 1675 och var barnfödd vid Lunden i Engeland. Hans ålder var 70 aar. Gud gifve honom en gladelig oppstaandelse.” Stenen stod inne i kyrkan, men Alfred Lind, som byggde kyrkogårdsmuren i Långaröd, murade in den i muren, vilket han senare beklagade. Alfred Lind 1880–1968 var en Plagmanättling, som var född och uppvuxen i Önnneköp men 1939 flyttade med hus (!) till Långaröd. Han monterade upp det gamla korsvirkeshuset vid vägen mitt emot Långaröds nuvarande skola. Huset hade tidigare stått inne i Önnneköps by.

På minnesstenen stod också: ” Denne Steen aer bekosted af aereborne och velactad Bertell Norman ridefoged til Öfvetskloster och hans kaere hustru Walleborig Swensd” [19].

För oss som intresserat oss för Hemmeneköps historia har den mystiske mäster Robert väckt intresse och satt igång efterforskningar utan resultat. Men 2020 gavs det ut ett verk om Andrarums socken och om Alunbruket av Gert Lagerstedt och där finns ”Robbert, död 9 nov 1675, förvaltare, född i England, hustru Valborg Svensdotter” [39]. Det bör rimligen vara samma person. Titeln mäster kunde användas till en förvaltare. En slutsats är också att Roberts änka gifte sig med ridefogden (befallningsmannen) på Övedskloster. Det kan väl vara ett gott skäl till att de två reste en minnessten över mäster Robert i Långaröds kyrka.

Gert Lagerstedt har hämtat uppgifterna bl.a. ur Christinehofs arkiv där det också framgår att mäster Robert var Christian Friis’ förvaltare i norra pannehuset.

År 1675 togs gården över av löjtnant Jonas Paulin. Han förklarades emellertid av krigsrätt 1682 vara ”feg stackare”, ”förde ett ogudaktigt leverne” och avskedades därför. Han visade sig emellertid vara morsk mot dem han vågade. Han hade misshandlat sin egen dräng och sköt honom också i ryggen med en puffert (liten pistol). Som följd härav sattes han i häkte, men då

drängen förmodligen inte vågade beivra saken blev Paulin frisläppt. Han skulle lämna ifrån sig gården 1684. Den var i eländigt tillstånd, då regementsfältskären, mästare Burchard Plagman skulle ta över den, varför Paulin blev dömd att sätta den i ordentligt skick före överlåtelsen. Men istället för att göra detta, hotade han den gamle fältskären med puffran och gevär, varför länsman nödgades särskilt övervaka Paulin, så att han inte med ord eller gärningar skulle vålla fältskären någon oförrätt. [3].

Gården beboddes sedan under mer än hundra år av militärbefäl och fick därför behålla statusen som "kronoskattehemman" (ofta redovisade under "skattehemman"). Vanligt i vår byggd var "kronohemman" (boställen). Dessa ägdes av kronan och brukaren betalade ränta (arrende) till kronan – men inte jordes katt. Även militieboställen ägdes av kronan (militiestaten) men "räntan" var officerens lön (ev. del av). En följd av att Hemmeneköpsgården var ett kronoskattehemman var att staten hade förköpsrätt om gården blev till salu. Se vidare under Burchard Plagman nedan.

Något om släkten Plagman

Det finns två väldokumenterade grenar av släkten Plagman: den finska och den mecklenburgska. Båda kan härstamma från Livland, där namnet anträffas under 1500-talet och 1600-talet [8 m.fl.], men det är inte belagt. Ursprunget kan också ha varit Pommern (norra Tyskland), vilket namnet talar för. Den finska grenen adlades 1687 med namnet Ehrenroth (idag Ehrnrooth) [8].

En anfader till "Plagmannarna" i Hemmeneköp är stallmästaren Mårten Plagman, som dog ca 1621 i Güstrow i Mecklenburg. Mårten hade tidigare varit stallmästare hos Gabriel Bengtsson Oxenstierna (kusin till Axel Oxenstierna) när denne var ståthållare i Estland (vilket han var 1612 – 1619 [27]) och tog sedan tjänst hos hertigen av Mecklenburg. Dit tog Mårten med sig en pojke Magnus Wulf, som han tagit hand om. Mårten hade en son Abraham (d.ä.) som gått i lära till fältskär och som i 30-årsåldern tog sig till Sverige angående en arvstvist rörande Magnus Wulf. Abraham stannade kvar i Sverige, tog tjänst i kronan och var regementsfältskär vid flera regementen. Till Abraham uppläts 1646 Blästad Storgård (1 mantal kronoskattehemman) och Nedergård (½ mantal kronoskattehemman) i Blästad by, St. Lars socken, Hanekind härad i Östergötland. [5] Idag är Blästad en del av Linköping.

Abraham hade så vitt känt två söner. De blev båda fältskärer: Abraham (d.y.) anställdes i flottan och Burchard i armén.

Burchard Plagman

Burchard, som föddes ca 1644 och dog 1693 (se nedan), tjänstgjorde 1663–1684 vid Kungliga andra livgrenadjärregementet (benämns också Östgöta kavalleriregemente) och därefter i Gyllenpistols skånska kavalleri (Södra skånska kavalleriregementet till vilket Skånska dragonregementet räknar sina traditioner). År 1667 fick han fältskärsfullmakt. Han gifte sig den 29/5 1667 i Viby socken i Östergötland med Margareta Månsdotter Ahlman [29, 5]. Ca 1676 fick de sonen Magnus. Hustrun beskylldes senare för hor och de skilde sig 1681[28]. Burchard kom sedan att leva ihop med sin halvkusin Catarina Andersdotter (Samuel Rosses änka). I brev till domkapitlet begär han att få gifta sig med Catarina, som i Östergötland och i hans frånvaro förestått hans hus och uppfostrat hans barn. I brevet framgår att han och Catarina är födda av två halvsyskon; de är alltså halvkusiner [6]. Han får avslag med motivet att sådana fall är reserverade för Kungl. Maj:t att besluta. Någon skrivelse till Konungen i detta ärende finns inte i Riksarkivet. Dokument som visar att Burchard och Catarina någonsin gifte sig har inte hittats. Men 1691 är bokfört: Hemmeneköp, mäster Burchard Plagman, man och hustru [7], och i ett tingsprotokoll [12] efter Burchards död står: ”... Regementz fältskärarens Sahl. Burchardh Plagmans Enkia Catharina Andersdotter, som ähr hans [Magnus] styffmoder ...”

Magnus mor Margareta synes ha varit en kvinna som dömts hårt av samhället – även efter sin död 1685, vilket framgår av bifogat protokoll från Stockholms domkapitel, se [bilaga 1](#).

1684 fick Burchard sig tilldelat gården Hemmeneköp nr 1 i Långaröds socken i Färs härad i Skåne. Men, som beskrivits ovan, fick tidigare ägaren Jonas Paulin först i uppdrag att sätta gården i skick. Under tiden bodde Burchard i Frörum i Fågeltofta socken.

Vid en generalmönstring 1685 kunde regementsfältskären Burchard Plagman inte uppvisa intyg om någon avlagd examen. Det var nog ingen tillfällighet att generalinspektionen just granskade fältskärskompetensen. Genom Kungl. Maj:ts resolution 1685 skulle nämligen alla fältskärer (även gamla) examineras. Han blev därför beordrad att inställa sig i Stockholm för att undergå examen inför ”Societas chirurgiae”, där han blev underkänd i brist på nödiga kunskaper och i följd därav avskedad. Då Plagman emellertid alltid skött sig väl i tjänsten och oaktat sin stora fattigdom själv bekostat medikamenter, då inga funnits i den gamla odugliga fältkistan som tillhörde regementet, så fick han behålla hela årets lön och 100 daler i ersättning samt underhåll för livstid. [3, 9]. Burchards brev till Konungen bifogas ([bilaga 2](#)).

Fastän Burchard blivit avskedad, fick han ändå 1688 tillträda gården i Hemmeneköp*. Han bodde där tillsammans med Katarina och sonen Magnus som kom att få flera halvsyskon [12].

Gården var då kronoskattehemman och rusthåll. D.v.s. kronan hade överlåtit äganderätten till Burchard Plagman och hans efterkommande men behöll rätten att uppbära den årliga räntan och hade förköpsrätt ifall hemmanet kom till salu. Räntan sattes till 45 daler per år. Gården var också ett rusthåll; d.v.s. skulle hålla ryttare med häst. Hemmeneköp och hela Långaröds socken rustade för livkompaniet och regementsstaben.

Detta framgår bl.a. av följande utdrag ur Skånska generalguvernementskontoret och landsbokshålleriet [13]:

R[ust]:h[åll] N:o 106, N:o 1 Hemmenkiöp, Rusthållaren Mester Burchard, 3/4 Cronehem:n, Renta 45 D: kan stå och swara för 13/16 hem:n och 48 D: är lika så gåt som et hem: n i Trulseröd.

Kommentar: Rusthåll nr 106 tillhörde livkompaniet. Hem:n = hemmantal = mantal. Det verkliga mantalet 13/16 är avrundat till $\frac{3}{4}$.

Beskattningen kan tyckas låg med tanke på Hemmeneköps stora yta – dock stora delar var mossar, kärr och stenig mark. Den odlade marken utökades väsentligt genom utdikning under 1800-talets befolkningsexplosion (m.m).

Den siste med militär grad som ägde Hemmeneköp var kvartermästaren Lars Melin, som var gift med Johanna Plagman (sonsondotter till Burchard Plagman). Då änkan Johanna Melin född Plagman år 1814 skulle försälja halva hemmanet (3/8 mantal) till sin måg Gert Svensson, krävdes tillstånd från Kungl. Maj:t, enär Kronan hade förköpsrätt till detta kronoskattehemman. Brevet till Kungl. Maj:t från Färs härads tingsrätt, undertecknat av Gustaf Knoch med bifogat köpebrev undertecknat av Johanna Plagman finns i släktens ägo.

Trots det tragiska slutet på Burchard Plagmans karriär som fältskär, kan man nog påstå att kronan ordnade för hans försörjning. Han dog i november 1693, då gård och rusthåll övertogs av sonen Magnus [25]

Magnus Plagman

(Historiska kartor över bygden i [bilaga 3 och 4](#))

Magnus Plagman, son till Burchard Plagman och Margareta Ahlman, föddes ca 1676** i Östergötland.

Magnus blev till att börja med fältskärgesäll vid Södra skånska kavalleriregementet [3], samma regemente som fadern tjänat.

* 1687 står Jonas Paulin som ägare [10] och 1688 är Buckhard Plagman ägare [11].

** Vid återkomsten 1723 till Stockholm efter ryska fångenskapen var han 47 år [35]

Magnus gifte sig med Catarina Hansdotter (okänd härkomst). De fick ca 1691 dottern Margareta*. Han var då bara ca 15 år, vilket låter osannolikt. Men laglig ålder för ”fästning” var på 1600-talet enligt kanonisk rätt 14 år för män och 12 år för kvinnor. Mellan fästning och vigsel borde gå ett år. Först genom 1734 års lag fastställdes giftermålsåldern 21 år för mannen och 15 år för kvinnan. Det var dock ganska ovanligt med så unga brudpar, vilket främst berodde på att man ville ha tonåringarna kvar i hemmet som arbetskraft [37].

År 1697 är ryttaren Magnus Plagman med hustru ägare till Hemmeneköp no 1, $\frac{3}{4}$ mantal. I jordeboken står Burchard Plagman nu Magnus Plagman. Magnus är som militär inte heller här antecknad för mantalspenning i mantalslängden. I Hemmeneköp var skrivna: Magnus Plagman med hustru, en dräng, två pigor och en inhysning. Vidare fanns ibm (dvs. boende på Hemmeneköpsgårdens mark, men med eget hushåll): Tor (?) Andersson och hustru samt Anders Olsson och hustru. [23].

Mantalslängden ger här en bra bild av vilka som bor i Hemmeneköp och som får sitt huvudsakliga uppehälle från gården.

Under sin tid som ryttare tjänstgjorde Magnus vid Livkompaniet, men han blev korpral den 16/7 1700 vid Sallerups kompani.

Catarina och Magnus fick ytterligare två barn Hans och Anna Elisabeth. Det saknas uppgifter om Hans födelseår, men Anna Elisabeth föddes den 15 oktober 1701 [30], en knapp månad innan Magnus avseglade från Karlshamn med Johan Orrfelts kompani för att delta i Karl XII:s ryska fälttåg.

Korpralerna i kavalleriet hade underofficers status precis som kvartermästarna. De fick därför ett boställe (en gård) som försörjning, medan korpralerna i infanteriet tillhörde manskapet och fick nöja sig med ett torp. Magnus familj fick bostället Holmby nr 9; $\frac{1}{2}$ mantal. [21], som tydligen var ett underofficersboställe (år 1700 bodde en annan underofficersfamilj von Schansen på detta nummer [22]). Redovisat på bostället var korpralskan Carina** Magnus Plagmans.

Det var också så att högre ståndspersoner (adliga eller söner till officerare, präster eller besuttna) tog anställning med målet att bli officer eller åtminstone underofficer. Men i den svenska armén kunde man inte komma ifråga för officersbefordran utan att under någon tid tjänstgjort som menig (t.ex. ryttare) och sedan som underofficer. Magnus tillhörde den kategori som tidigt danades att bli underofficer eller officer – om han bedömdes lämplig. Han var underofficer vid 24 års ålder. Utbildningen skedde i huvudsak i regementets regi.

* Margareta (Greta) Plagman dog den 5/3 1771 i Frenninge, ålder 80 år [34]

** Kortversion för Catarina

Kompani var på denna tiden en administrativ enhet både inom infanteriet och kavalleriet. De benämndes efter kompanichefens namn (t.ex. Orrfelts kompani) eller efter ryttmästarboställets Ortsnamn (t.ex. Sallerups kompani). I fält bar de alltid namnet efter sin chef, ryttmästaren. Flera kompanier utgjorde en taktisk indelning i fält som i kavalleriet benämndes skvadron. I infanteriet hette motsvarande indelning bataljon (från slutet av 1600-talet).

Under tidigare delen av 1600-talet kunde en skvadron bestå av fyra kompanier. Med tiden minskade man skvadronens storlek så att i slutet av 1600-talet var det 2–3 kompanier i en skvadron och i slutet av nordiska kriget bestod en skvadron oftast av endast ett kompani. Skvadronen leddes i anfall av en överstelöjtnant eller en major. Det taktiska ledarskapet utövades av major och högre, medan ryttmästare och lägre ledde stridstekniken.

I slutet av 1700-talet började ”skvadron” användas som benämning på organisatorisk (administrativ) enhet inom kavalleriet, men först 1834 ersattes formellt begreppet ”kompani” med ”skvadron”. Det blev så att de tidigare kompanierna kom att betecknas skvadroner, men i praktiken förändrades ingenting. Chef för en skvadron (tidigare kavallerikompani) var en ryttmästare.

Södra skånska kavalleriregementet avmarscherade i november 1701 till Karlshamn, där en sista mönstring verkställdes före avtransport. Regementets uniform bestod nu och under hela fälttåget av svart hatt med mässingsknappar för att uppfästa brättena, rock av ljusblått kläde, nedvikt krage och ”svenska” ärmuppslag samt stora ficklock med knappar. Byxorna var av renhud eller bockskinn, stövlarna av svart vaxläder med långa styva skaft. Man bar förtenta spännsporrar. Till uniformen hörde dessutom en lång halsduk, gula skinnhandskar med hög krage samt en lång rundskuren slängkappa av kläde, kantad med galon. Till parad hade officerarna guldgalon på hatt och fickklaffar. Gehängen var överdragna med guldgalon och kraghandskarna var också kantade med guldgalon. Till hästuprustningen hörde en extra gramma av svart läder, två grimskäft, hästtäck, fouragestreck, foderpåse och tvärsäck samt en omgång hästskor med söm. För sin personliga utrustning medförde rytturen tre skjortor, skor och strumpor samt kam, kamfoder och syväska. För varje tältlag om fem man medfördes ett tält, jämte stänger och pinnar, krubbstreck och krubbpålar samt en kokkittel. Man hade också lodform och stöpslev för att tillverka kulor samt diverse verktyg. [24]

Fyra kompanier embarkerade 13 fartyg som avseglade den 13 november. Övriga enheter lämnade Karlshamn den 15 på 20 fartyg under skydd av tre örlogsfartyg. Transporten över Östersjön blev mycket äventyrlig på grund av stormigt väder. Fartygen skingrades och utsattes för stora svårigheter innan de nådde land. Kungens order var att de skulle gå till

hamnarna Libau (Liepaja) och Windau (Ventspils). Men den senare styrkan hamnade i Rigabukten, där man under den rasande stormen med hjälp av pråmar tillverkade av hopsamlade båtar landsteg på öppen kust. Man nödgades binda ihop benen på hästarna för att kunna lägga dem på båtar och pråmar och transportera dem till land. Under transporten förlorade regementet 347 hästar (en tredjedel) och en hel del vapen och övrig utrustning. Att i det utplundrade Livland ersätta denna förlust var svårt. Kungen omfördelade artillerihästar till kavalleriet och beordrade officerarna att förskottera medel till inköp av hästar. [3 (II s 99 – 100), 24]. Detta var bara början på de svårigheter och umbäranden som armén fick utstå under de polska och ryska fälttågen. Men man skördade också många segrar. I slagen var förlusterna störst bland officerare och underofficerare, eftersom många av dem var i främsta ledet. I strapatserna mellan slagen var det manskapet som led mest och dog av undernäring, köld och sjukdomar. Magnus befordrades till kornett (officer) 2/12 1704 på 4:e kompaniet vid ryttmästare Crusebjörns (Svabeholms) kompani och den 2/11 1706 blev han löjtnant vid 6:e kompaniet, som då var Borrby kompani [3, 14, 15].

Plagman deltog i slaget vid Poltava 1709, där han ingick i de kavalleristyrkor som i stridens tidiga skede gjorde attack mot det vikande ryska kavalleriet. Sallerups kompani leddes nu av ryttmästare Olof Randbäck; Orrfelt bytte till Borrby kompani 1702 och stupade samma år vid Kliszow. Vid Poltava stred Plagman i Borrby kompani som förste löjtnant [3, 14, 15].

Anfallet skulle genomföras som en tyst överraskningsoperation före gryningen den 28 juni utan tungt artilleri. Karl XII bedömde att snabbhet och överraskning var av största vikt, då de ryska styrkorna genomförde försvarsarbeten och bara varit på plats i högst två dygn. Vidare bedömdes rysk förstärkning vara på väg. Tiden verkade således för den ryska sidan. En bidragande orsak till den valda taktiken var att svenskarna hade ont om ammunition och krutet var av dålig kvalitet efter den regniga våren och försommaren. Det snabba läget, strävan att inte röja anfallsförberedelserna och att kungen var skadad (hade överlämnat det direkta befälet till fältmarskalken Rehnskiöld) bidrog till att ordergivningen blev ofullständig och otydlig. Detta ledde till missförstånd och oreda. Vidare gavs ingen tid till den vanligtvis noggranna rekognoseringen av anfallsterrängen. [16, 17]

Vid frammarschen orienterade kavalleriet fel i den oländiga terrängen, vilket ledde till att anfallet började först vid fyratiden på morgonen – i det första gryningsljuset. Då hade ryssarna redan upptäckt operationen och larmet gick. Överraskningen hade gått förlorad och man hade behövt genomföra ett reguljärt anfall med artilleriunderstöd. [17]

Infanteriet intog ett par skansar. Ryska kavalleriet formerade sig bakom skansarna och gick till anfall mot det svenska infanteriet. Svenska kavalleriet beordrades fram och red dels mellan skansarna och dels genom luckorna i infanteriet. Det blev trångt och skvadronerna kunde inte göra ett kraftsamlat anfall utan fick sättas in efter hand. I denna operation deltog också Drabanterna, Norra skånska kavalleriregementet och Livregementet till häst. De passerade ett område med flankerande eld från fiendens infanteri och artilleri. Karteschskrot och muskötikulor fällde både folk och hästar till marken. Bland de stupade var Magnus svåger* pukslagaren Gustaf Falk och hans häst [17 s 188]. Falck hade tidigare också tjänstgjort vid Södra skånska kavalleriregementet med boställe Skepperöd nr 1, men år 1700 hade han avancerat till regementspukslagare vid Livregementet till häst.

Dock, i denna stund drev det svenska kavalleriet det ryska framför sig. I fyrsprång med dragna värjor var de svenska skvadronerna i hälarna på det flyende ryska kavalleriet mot en djup dalgång. Hade denna förföljelsestrid bara fått fortsätta några hundra steg till, hade ryssarnat störtat utför branterna och varit ur leken. Utan sitt kavalleri hade sannolikt ryssarna förlorat även detta slag. [3]

Rehnskiöld avbröt anfallet för att få bättre ordning i kavalleristöten och för att behålla kontakten mellan kavalleriets och infanteriets strid. Han kände troligen inte till ravinen och en splittrad strid skulle mycket väl kunnat sluta illa. Men när det svenska kavalleriet gick tillbaka och en tydlig oordning märktes i den svenska infanterilinjen, framryckte ryssarna igen. [17]

Rehnskiölds sista misstag i denna strid var att gruppera kavalleriet bakom infanteriet. Infanteriets frontlinje var för kort mot den överlägsne motståndaren, och utan flankskydd av kavalleriet överflyglades den svenska hären [3, 16, 17]. Fältmarskalk Rehnskiöld, som var en framstående taktiker och varit Karl XII:s lärare i krigskonst, hade säkert motiv för denna gruppering. Men med facit i hand kan konstateras att det blev fel.

Det är lätt att tänka sig hur både Randbäck och Plagman otåligt väntade på order för attack mot det vid flyglarna framryckande ryska kavalleriet. I stället blev den svenska hären kringrand. Svenskarna flydde i vild oordning tätt följda av fiendesoldater, som dock såg möjligheten att plundra de stupade svenskarna och deras hästar som mer lockande än att fortsätta striden i den oländiga terrängen. De gjorde också ett riktigt skattfynd: invid Livregementets ihjälskjutna pukhäst och kroppen efter regementspukslagare Falck fann ryssarna två stora silverpukor [17 s. 195]. Dessa hade Livregementet fått i belöning av Karl

* Magnus syster Anna Stina Plagman var gift med Gustaf Falk på Skepperöds pukslagarboställe (se bilaga 7).

XI efter slaget vid Lund 1676. Silverpukorna togs av Kievskas dragonregementet och finns nu på Suvorovmuseet i St Petersburg [38].

Ryttmästaren Olof Randbäck fick två hästar skjutna under sig och berättar att endast 30-talet man överlevde i hans kompani och av dessa var många bleserade. Men både Randbäck och Plagman klarade sig undan skador och fångenskap – denna gång. Åtta officerare ur Södra skånska kavalleriregementet blev tillfångatagna – däribland regementschefen överste Örnstedt. [3, 18]. Även befälhavaren över armén, fältmarskalk Rehnskiöld tillfångatogs.

Tre dagar efter slaget vid Poltava kapitulerade huvuddelen av svenska armén vid Perevolotjna, instängda vid Dnepr's strand. Bland dem som gav sig fångna fanns ryttmästare Randbäck och löjtnant Plagman. Här finns motsägande uppgifter om huruvida Plagman blev tillfångatagen i Poltava eller Perevolotjna. Den mest tillförlitliga källan bör vara den rulla som fördes vid fångarnas hemkomst till Sverige (Stockholm) och där står att Magnus Plagman blev fången vid Dnepr; d.v.s. vid Perevolotjna [35].

Under det stora nordiska kriget fördes omkring 23 000 svenskar i fångenskap till Moskva, varifrån de senare fördelades på ett femtiotal orter i östra Ryssland, som nyligen införlivats i det ryska riket. Först var Magnus således i lägret i Moskva. Från 1711 fanns han på förläggningssorterna Ufa (Uralbergen) samt Tomsk, Tobolsk och Jenisejsk, alla i Sibirien, se bilaga 5 [3]. Bortsett från någon flodbåt här och där genomfördes de långa fångtransporterna till fots [8].

I Tobolsk upplevde karolinerna en stor tröst i att de tilläts upprätta en egen församling. Här kan Magnus ha träffat löjtnant Gustaf Henrik Ehrnrooth tillhörande den ”finska grenen” av släkten Plagman adlad 1687. Löjtnant Ehrnrooth rymde ur fångenskapen den 26 december 1718 och var bland de få rymlingar som oskadda nådde Sverige efter hundratals mil till fots från Sibirien till Östersjön [8].

Enligt avtal mellan ryska och svenska staten skulle officerarna få lön och underhåll från Sverige, medan underofficerare och manskap fick sitt uppehälle mot att de arbetade på fästningar, gruvor eller inom jordbruket. Eftersom den svenska staten inte hade tillräckligt med pengar för att kunna betala officerarnas underhåll, tvingades de också skaffa inkomster genom arbete. Det handlade ofta om kroppsarbete. Andra kunde försörja sig som fäktnästare, dansmästare och lärare. Då Magnus hade börjat sin bana som fältskärsgeßäll, kunde han under hela fångenskapen praktisera som fältskär [3]. I Ryssland används fortfarande titeln fältskär (фельдшер), med uttal ungefär som på svenska, för en högre utbildad sjuksköterska, strax under läkares nivå.

En episod, som finns dokumenterad om Magnus, är att han tagit litet brännvin för att bruka dels för eget behov och dels för medikamenter. För detta fick han böta 5 rubel. [20]

Chefen för Sallerups kompani, ryttmästaren Randbäck hade ännu större tur: han blev stallmästare hos furst Golovkin i Moskva och förblev där under hela tiden i Ryssland [3, 18]. Stallmästare var en relativt hög tjänsteman (oftast officer), vilket innebar att han i Ryssland hade ungefär samma status som en ryttmästare i Sverige.

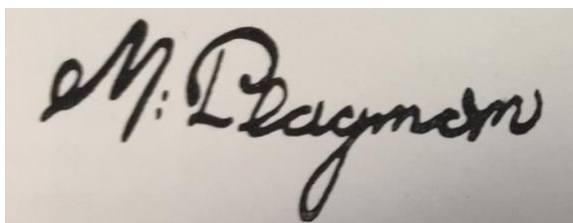
Efter freden i Nystad 1721 började frigivningen av de svenska krigsfångarna. En stor del hade återvänt 1722. Frigivningen och återkomsten till Sverige är väl dokumenterad i Krigsarkivet – även om det finns motstridiga uppgifter. I regementsrullan ingående i krigshandlingar från Stora nordiska kriget står att Magnus Plagman kom hem 11/5 1723 [35] (andra källor anger 1722). Ett antal svenskar kom hem långt senare, men huvuddelen anlände Sverige i fångtransporter under åren 1721–1723. Samtliga tillhörande Södra Skånska Kavalleriregementet skeppades över Östersjön. Under åren i fångenskap lyckades ett fåtal fly, men för flertalet slutade flykten illa. Det finns ett stort antal mer eller mindre fantastiska berättelser om svenskarna i Ryssland, så också om Magnus Plagman (se vidare i avsnittet Muntliga berättelser).

Under åren som Magnus var borta bodde hustrun Catarina tidvis på Holmby nr 9 med sina tre barn, som ju hunnit bli vuxna när Magnus återvände. Holmby nr 9 var på ½ mantal och var Plagmans tjänsteboställe, som familjen fick behålla trots att Magnus bytte kompani. År 1712 fick löjtnantskan madam Catarina Plagman rätt till timmer från kronans skogar för bygge på underofficersbostället Holmby nr 9, se bilaga 6 [26]. Catarina fick således sitt uppehälle från två gårdar. Hemmeneköpsgården var visserligen på ¾ mantal, men för denna skulle hon både betala skatt samt delta i kostnaden för rusthållet av en ryttare med häst (till ¾, den resterande fjärdedelen bekostades av Viggarrum nr 3, ¼ mantal) [25]. Samtidigt fick hon ett visst kontantunderhåll från kronan. Det fanns nog de som hade det sämre ställt.

Efter hemkomsten fick Magnus Plagman ryttmästares titel med löjtnants indelning innebärande ett boställe i Virrestad i Östra Tommarps socken, Järrestads härad (mellan Ö Vemmerlöv och Stiby) på Borrby kompani. År 1724 var han och hustrun mantalsskrivna i Virrestad (Wirestad), men redan 1726 var de åter skrivna i Hemmeneköp och var så livet ut.

Kronan hade ett stort problem med att ta emot och försörja de frigivna krigsfångarna. Många av officerarnas gamla boställen hade tilldelats nya befattningshavare, därför fick de hemkomna stå i kö för ett boställe. De benämndes ”expektanter”. Magnus Plagman var nog lyckligt lottad, som både hade en egen gård i Hemmeneköp och ett tilldelat boställe i Virrestad – visserligen med löjtnants indelning; d.v.s. av samma storlek som Hemmeneköp.

Men det fanns ryttmästare som fick nöja sig med kornetts indelning eller bli helt utan försörjning från en gård. En grund för hur de blev behandlade var deras tjänstgöringsduglighet. *I placeringsdeputationens sammanträde rörande stat för Södra Skånska Kavalleriregementet 1725 står: Magnus Plagman – God karl och officer. Gammal, kan dock göra tjänst.*

Magnus Plagmans namnteckning
år 1723

Magnus var en flitig jägare, vilket syns i tingsprotokollen där han tillerkänns skottpengar på varg. År 1730 uppvisade han vid tinget skinn av två gamla vargar och fyra vargungar, vilka han själv skjutit [19].

År 1728 hade man i Färs härad under två år haft så dålig skörd att man kunde tala om missväxt. På landshövding Cronmans befallning upplästes vid tinget, till vilket allmogen kallats, ett fullständigt odlingsprogram. Häradshövding Lillienberg föreslog att i varje socken kunde väljas ”en director eller uppsyningsman, som genom sitt goda exempel gav andra anledning att animera dem”. För Långaröds socken utsågs ryttmästaren Plagman i Hemmeneköp [19].

Husbehovsbränningen hade förbjudits redan 1698, men möjligheten att kontrollera

Årtal i Magnus Plagmans liv

C:a 1676	Magnus föds
c:a 1690	Fältskärslärling och senare gesäll Gifter sig med Catarina Hansdotter
c:a 1691	Dottern Margareta föds
1697 (el tidigare)	Ryttare vid Livkompaniet
1700	Korpral vid Sallerups kompani
1701	Avseglar med Orrfelts kompani
1702	Kvartermästare vid Livkompaniet
1704	Kornett vid Crusebjörns (Svabeholms) kompani
1706	Löjtnant vid Borrby kompani
1709	Förste löjtnant vid Borrby kompani. Fånge
1723	Hemkomst efter fångenskapen. Fick ryttmästares titel
1728	Director för odlingsprogram i Långaröds socken
1733	Magnus avlider

efterlevnaden var liten. Därutöver fanns ett mycket stort antal lagliga brännerier. Karl XII gav 1718 ut en förordning för att minska antalet och få bättre kontroll av tillverkningen. Efter kungens död den 30 november samma år beslutades vid vårriksdagen år 1719 att återlämna de beslagtagna brännvinspannorna. Vi fick en period då husbehovsbränning blev ett politiskt slagträ och omväxlande förbjöds och tilläts, för att till slut 1756 förbjudas.

Redan 1731 tilläts brännvinsförsäljning på krogar som betalade brännvinsaccis. Dessa ägdes i de flesta fall av adel, statsanställda eller nämndemän. Krogen i Långaröd ägdes av ryttmästare Plagman i Hemmeneköp [19].

Ryttmästaren Magnus Plagman dog 24 februari 1733 [15]. Han var då i ca 57 år. Det finns också en skröna om hans död (se nedan).

Muntliga berättelser

Muntliga berättelser inkluderar ”skrönor”. En skröna är enligt Nationalencyklopedin ”en lögnaktig men roande historia”. Berättelserna (inklusive skrönorna) har sitt värde; de ger en inblick i en gammal föreställningsvärld, och de kan innehålla värdefull information.

Om Magnus Plagmans fångenskap

Följande berättelser eller skrönor innehåller obekräftade uppgifter (anges kursivt i texten) och i många fall uppenbara felaktigheter:

1. *Han blev fördröjd för att han först skulle bota tsaren.*
 2. *Han åkte hundsläde från ryska gränsen genom Finland och efter att ha kommit in i Sverige red till Stockholm för att anmäla sig. Från Stockholm red han sedan till Hemmeneköp.*
 3. *Magnus Plagman tjänstgjorde som läkare i Ryssland och lyckades bota tsaren för en magåkomma. Som tack för detta blev han utnämnd till jägmästare över de ryska skogarna. Han fick då möjlighet att dressera hundar till släddragare. Med dessa rymde han till Sverige (d.v.s. vår östra rikshalva Finland). Han förstod att han hade passerat gränsen till Sverige, när han hörde en kvinna sjunga på en svensk psalm. Hon visade sig vara en trollkvinna och lovade att med sina trollkrafter förflytta Plagman till Hemmeneköp. Som lön för besväret ville hon ha kvigan som stod närmast stalldörren på gården i Hemmeneköp.*
 - *Men hur ska jag överlämna den till dig? undrade Plagman.*
 - *Ställ den på ”sönder backe” (södra backen), så kommer jag själv och hämtar den, blev svaret.*
- När Plagman kom hem, höll han sitt löfte och dagen efter var kvigan borta.*

Nummer tre är naturligtvis den som tydligast är en skröna, och mycket talar för att berättelsen är gammal. Den återger en förenklad bild av Ryssland och förhållandena där, som

man kan tänka sig hos en allmoge innan vi hade obligatorisk skola. Trolldom och vidskepelse är typiskt för gamla folkliga berättelser.

Efterhand som folk blev mer upplysta, gick det inte längre att berätta historier i denna form, utan man gjorde berättelsen mera rationell och fram mot 1900-talet såg man inte längre Finland som en tidigare del av Sverige.

Om Magnus Plagmans död

Det finns också en skröna om hans död återgiven i *Färs fordomdags* av Gunnar Persson, sid 108.:

Minnen och tankar kommer för min följeslagare, lantbr Sigfrid Nyström i Farhult, och han minns vad han som påg hört berättas. Det var en tragedi från långt faren tid, ja vi kan säga inne på mitten av 1700-talet, då ett jaktsällskap var just ute i dessa marker vi nu är i. Och här vid det numera rivna torpet, satte sig jaktsällskapet för att tumma på sin plunta. En man vid namn *Ulrik Mandorf*, troligen en gammal officer från de ryska krigen, han gick in i ett buskage för att själv lätta sig lite på en börda som trängde på. Han hade varit oförsiktig, så han kom till att stöta till avtryckaren på sin mynningsladdare. Ett skott brann av, och träffade en annan av jaktsällskapet nämligen *livmedicus Plagman*. Han var egentligen ryttmästare och innehade ett ställe i Hemmeneköp. Torparen i torpet här vi står skulle föra honom till läkare, var vet man inte, troligast bar det åstad till Kristianstad. När man märkte att krafterna avtog genom blodflödet, då hade Plagman sagt till torparen: - Kör så fort du kan, mitt liv är mera värt än hästarnas! Han dog innan hjälp hade uppnåtts. Och så var denne mans äventyrliga liv slut. Han hade varit med och deltagit vid *kalabaliken i Bender*, kommit i fångenskap, förd till Sibirien, *frisläppt som belöning för att han botat den ryske Tsaren för någon slags sjukdom, som ingen i Ryssland kunde bota*.

Berättelsen är intressant eftersom den innehåller så många uppgifter som är uppenbart felaktiga, men på något sätt har en koppling till verkligheten och kan vara roande att berätta.

1. Ulrik Mandorf var befäl vid Södra skånska kavalleriregementet (kvartermästare) och gift med Christina Charlotta de la Myle, som tidigare varit gift med Hans Plagman (Magnus son). Ulrik var under många år ägare till Hemmeneköp. Men han var född 1732; d.v.s. året innan Magnus Plagman dog och kan därför inte ha skjutit honom.

Mandorf var heller inte med i Karl XII ryska fälttåg som ju slutade med kapitulationen vid Perevolotjna 1709.

2. Magnus Plagman var inte livmedicus (skulle i så fall varit åt den ryske tsaren – om man tror på den skrönan), men det finns uppgifter om att han börjat sin bana som fältskärsgesäll och det är dokumenterat att han tjänstgjort som fältskär under ryska fångenskapen (se ovan) trots att han då var trupplöjtnant. Och Magnus var inte med i den skara som följde kungen till Bender. Även här återkommer sägnen om att han botat tsaren.

Vad är då sant? Ja, Magnus kan ha dött av vådaskott under jakt. Det är ju dokumenterat (se ovan) att han tre år tidigare uppvisat vargskinn för tingen från vargar han skjutit (för att få skottpengar). Men om någon blivit dödad under jakt, borde det ha lagförts och tingsprotokoll som bestyrker detta har inte hittats.

Kusken som körde honom till läkare kan ha varit dagsverkare på Hemmeneköpsgården och haft ett torp i Farhult. Om han var torpare hade han ingen egen häst. Hästar och åkdon tillhörde troligast Plagman. Det är inte troligt att man körde honom hela vägen till Kristianstad (minst två timmar). Fältskärer fanns det relativt gott om på närmre håll t.ex. vid Alunbruket i Andrarum (ca ½ timmes färd). Och var det något som dessa fältskärer kunde, så var det att hantera skottskador.

Hur uppstår en sådan skröna? Någon har en koppling till någon i äldre generationen som genomfört något speciellt: kört den kände ryttmästaren Magnus Plagman till läkare och då han också dog under färden. När denna historia ska återberättas vill man sätta in den i ett sammanhang, göra den trovärdig och gärna dramatisk. För detta krävs detaljer och personnamn. Ulrik Mandorf var säkert ett känt namn i bygden långt in på 1800-talet; han hade varit ägare till Hemmeneköp under lång tid. Att Magnus Plagman deltagit i ryska fälttåget var allmän kunskap och i skolan fick man lära sig om Karl XII i Bender. Det är naturligt att dra slutsatsen att Magnus var med där. Men som framgår ovan var vår Magnus fången i Ryssland.

Muntliga historier är värdefulla och väl värda att bevara. De kan ge (oväntade) trådändar att nysta från för att undersöka vad som verkligen har hänt. Historierna ger också en bild av vad man trodde och kände till efter kanske hundra år.

Ett varmt tack till uppgiftslämnare till denna artikel:

- Margareta Mårtensson, som är en ättling av åttonde generationen efter Magnus Plagman, presenterar sig: ”Jag har tillbringat varje sommar hela min barndom med

min familj i min fars föräldrahem. Det finns i Skäpperöds hägnad gränsande till Hemmeneköp. Min farmors farfar är född på Hemmeneköpsgården. År 1870 arrenderade han mark i Skäpperöd där de byggde en liten gård. Den friköptes senare. När min farfar gått bort, avstyckades hus med tomt och såldes. Min farbror köpte marken som jag nu är ägare till. Den är ej bebyggd men är ett trevligt utflyktsmål.”

- Ann-Charlotte Lindberg, infödd Lundabo, bibliotekarie och släktforskare sedan 1998 och Plagmanättling av sjunde generationen. Ann-Charlotte har lagt ner ett värdefullt arbete med att korrekturläsa och att kontrollera källorna till denna artikel.

Också ett varmt tack till Magnus Lindskog, som i Anbytarforum publicerat mycket av svårtillgänglig information kring släkten Plagman. Han är ordförande i Österlens Släkt- och Folklivsforskarförening.

Källförteckning

1. Riksarkivet, mantalslängder 1642 – 1820 Malmöhus län (Långaröd): 1662, bild 131, samt 1669, bild 110 (Hemmeneköp är 1669 redovisat under Trulseröd/Trulshärad).
Riksarkivet, jordeböcker, Malmöhus län: år 1658 (12/4), sida 1316, bild 709; år 1661 bild 469, år 1666 bild 619, 1668 bild 579
2. a) Riksarkivet, mantalslängder 1642–1820 Malmöhus län (Långaröd): 1671, bild 71. b) Riksarkivet, jordeböcker, Malmöhus län 1671:1, s 365, b 390.
c) Riksarkivet, jordeböcker, Malmöhus län 1697, b 468
3. Platen, Carl-Gustaf von, Kungl. Skånska dragonregementets historia
4. Lind, Alfred, Min hemsocken Långaröd, utgiven 1990 av Föreningssparbanken Önnköping
5. Stenhammar, Stenbock, Andra livgrenadjärregementets historia
6. Domkapitlet i Lund, FIIf:4, 1684, Lunds Landsarkiv
7. Riksarkivet, mantalslängder 1642–1820 Malmöhus län (Långaröd) 1691, bild 192
8. Ehrnrooth, Magnus, Släkten Plagman-Ehrnrooth: ättlingar födda på 1500-och 1600 – talet
9. Sacklén/Wistrand, Sveriges läkare-historia.
10. Riksarkivet jordeböcker Malmöhus län, SE/RA/55201/55201.12/30 (1687:2), folie 565, bild 41
11. Riksarkivet jordeböcker Malmöhus län, SE/RA/55201/55201.12/31 (1688), folie 893, bild 477. Näst sista hemmanet på sidan.
12. Albo häradsrätts renoverade domböcker i Göta Hovrätt - Advokatfiskalen Kristianstads län EVIIAAAK:2 (1693–1700) Bild 2940 / sid 58 (AID: v217884.b2940.s58)

13. Skånska generalguvernementskontoret och landsbokshålleriet, protokoll tisdagen den 27 september 1692; GI:13 (1691–1693) Bild 67 / sid 1585 (AID: v117221.b67.s1585)
14. Krigsarkivet: Biografica (register och filer)
15. Kagg, Leonhard, Leonhard Kaggs Dagbok 1698 – 1722
16. Stille, Arthur, Carl XII:s fälttågsplaner
17. Englund, Peter, Poltava
18. Björkelund, Gottfrid, Frosta härads historia, sida 152
19. Björkelund, Gottfrid, Färs härads historia, sida 137, 140, 149 och 266
20. Diplomatica Muscovitiva 143, Beskickningshandlingar 1721 – 1723, RA
21. Riksarkivet, mantalslängder 1642 – 1820 Malmöhus län (Holmby) SE/RA/55203/55203.12/33 (1702), bild 385
22. Riksarkivet, mantalslängder 1642 – 1820 Malmöhus län (Holmby), SE/RA/55203/55203.12/31 (1700), bild 412
23. Riksarkivet, mantalslängder 1642 – 1820 Malmöhus län (Långaröd), SE/RA/55203/55203.12/26; år 1697, folie 1554, bild 570
Riksarkivet, Jordeböcker Malmöhus län (1679), bild 468
24. Croneborg, W, Kungl. skånska dragonregementets historia i sammandrag
25. Regementsräkenskaper – 1723: Sverige, Södra skånska rytteriregementet (L, M) GI:12 (1693 – 1694) Bild 410 / sid 77 (AID: v914751.b410.s77)
26. Göta hovrätt – Advokatfiskalen Malmöhus län (M) EVIIAABB:133 (1714) Bild 310 (AID: v331176.b310, NAD: SE/VALA/0382503)
27. Nationalencyklopedin, Gabriel Oxenstierna
28. Stockholms domkapitel, Protokoll, huvudserien, SE/SSA/0148/A I/40 (1685)
https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0065085_00123
https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0065085_00146
https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0065085_00158 ff
29. Riksarkivet, Viby, kyrkoarkiv, vigselböcker 1667, bild 77, sida 138
https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0018847_00077
30. Holmby kyrkoarkiv, Födelse- och dopböcker år 1701, Bild 47
https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0065849_00047
31. Topografiska kartor, Skåne, generalkartor, SE/KrA/0400/17A/044 (1840)
Länk: https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/K0003127_00001
32. Grill C, Statistiskt sammandrag af Svenska indelningsverket
33. Riksarkivet, mantalslängder 1642–1820 Malmöhus län (Brågårp) 1691, bild 112
https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/A0005473_00112
Riksarkivet, jordeböcker, Malmöhus län: år1691:1, bild 230 (folie 209)
https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/A0055596_00230
34. Riksarkivet, Fränninge kyrkoarkiv, Dödböcker (1740-1783), Bild 118.
35. Riksarkivet, krigshandlingar Stora nordiska kriget, krigsfångar, SE/KrA/0388/14B/2, bildid: A0065208_00084 Bild 84
https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/A0065208_00084
36. Krigsarkivet, Tablå över 1695 års indelning för det Skånska kavalleriet (omfattar både det Norra och Södra kavalleriregementet), Orrfelts kompani.
Riksarkivet, Jordeböcker Malmöhus län 1691:1 bild 207 samt 1694 bild 237

37. Lennartsson, Malin, Barnhustrur eller mogna brudar? En artikel i Scandia: tidskrift för historisk forskning ISSN 0036-5483, sida 92-93.
<https://journals.lub.lu.se/scandia/article/view/5743/4951>
38. Wennerholm, Bertil, Kungl Maj:ts Livregementes till häst karolinska silverpukor, Stockholm 2010.
39. Lagerstedt, Gert, Andrarums Alunbruk, Ur arkivens gömmor, om Verket och dess människor. Personregister på USB-minne.

Anbytarforum; Magnus Lindskog 2018-04-07

Bilaga 1 till Plagmannarna...

"1685 den 19 Augusti hölts Ordinarium Consistorium /../"

6. Capiteinen **Carl Heidman** inkallades, hwilken tillstod sig angagerat warit med een qwinsperson wijd namn **Margreta Ahlman**, ifrån Linköpingh, then ther skild warit frå sin Man Regementsbardberaren **Borchold [Plagman]**, för hoor som hon bedrifwit med prästen Magnus Olijn, och som hon nu död är blifwen i desse dagar för ähn han kunnat låta copulation skee; altså begiär han att ingen skimpf må henne wederfaras, eij heller barnen någon fördeel der igenom förtagas.

quaestio. 1. Huru många barn Capiteinen med henne äger? R: Twå

2. Hwar hennes skilliobref är? R: dett lærer mannen hafwa.

3. Hwar han är? R: han är fuller här i Staden, men han weet intet hwar.

Consistorium swarade att wijd denna saak kan intet giöras, förr ähn mannen Borchold kommer tillstädes, eller att skilliebref wijses; förhållandes honom derhoos den stora synd han bedrifwit, ther med han lagt sig in med een annors hustru, jämbwäll och att han nog tijd haft att utföra saken, aldenstund han nu andre barnet med henne äger, Sedan han uthgången war discurrerades i saken, ty Klockaren i S: Clara ahngaf, att för henne war tacksegelsen giord, och ringt uthi S. Oluf, såsom för een ehrlig hustru, tyckandes Consistorium detta wara oskiäligit, att een missgiärnings Menniska skulle få lijka heder med een ehrlig Menniska; Men Pastor eenskyllade der med, att Kyrkiowärderne detta giordt på dett Kyrkan skall få pänningar, hwilken excuse Consistorium ogillade, segandes, att een missgiärningsman intet får niuta samma heder som een ehrlig Menniska fast ähn han kan therföre gifwa pänningar.

Resolutio. Margreta Ahlman skall intet få begrafwas förr ähn saken är uthi.

Consistorio och wijd froum civile utfördh."

https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0065085_00123

(https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0065085_00123)

https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0065085_00146

(https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0065085_00146)

https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0065085_00158

(https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0065085_00158) ff

Källa: Stockholms domkapitel, Protokoll, huvudserien, SE/SSA/0148/A I/40 (1685)

*Möjligen den **kaptén Heidman** som omnämns i fullmaktsböckerna år 1677: Krigskollegium Krigskollegii kansli, Fullmaktsböcker, SE/KrA/0001/D 6/3 (1671-1681)*

https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0300098_01203

(https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0300098_01203)

Karta 1752

Kommentarer: De flesta ortsnamnen är lätta att känna igen och fanns redan på 1500-talet och tidigare. Trulshärad hette då Trolseröd, som är mera lättförståeligt än Trulshärad. Dock var kartritningen inte så exakt innan Sverige triangulerades på 1800-talet.

Karta från början av 1800-talet

Kommentar: Sallerup är inom parentes och har littera a, vilket betyder att det är ett boställe för skvadronchefen för IV skvadron, som på 1800-talet var "Sallerups skvadron". Andra boställen som tillhörde denna skvadron är markerade med linje från Sallerup t.ex. Kagarps boställe, där d betyder att andre sergeanten tilldelats denna gård. Rusthållen (som höll ryttare med häst) är understrukna. Alltså var Hemmeneköp ett rusthåll med nr 55. Icke understrukna byar var rotar; d.v.s. höll knekt (infanterist) till ett infanteriregemente. Obs! soldattorpet behövde inte ligga på rotens mark.

Hela kartan över Södra skånska kavalleriregementets indelning finns på Riksarkivet Sverige Topografiska kartor, Skåne, generalkartor, SE/KrA/0400/17A/044 (1840)

Länk: https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/K0003127_00001

Plagmans förläggningssorter under den ryska fångenskapen

1. Moskva. 2. Ufa. 3. Tobolsk. 4. Tomsk. 5. Jenisejsk

Catarina Plagman i Holmby

Inlägg av Magnus Lindskog på Anbytarforum 2018-12-01:

"den 18 feb: 1714 continuerade ord: Tinget [Frosta härad]

/.../

N:o 40

I följje af Hans Excell:ce Högwällborne H:r Baron General Leutnantens och Gouverneuren Buhrenschöldz uthfärdade Resolution af Hurfwa d: 4 Decemb: 1712, som tillägnar Lieutnantskan Madam **Catarina Plagman** att åthniuta på Cronans skogar uthwijsning på timber, med hwilket hon skulle upbyggia Corporals Bostället i Holmby N:o 9 hafwa Nembdemännen Bängt Nilsson i Sönnerto och Tue Pärsson i Ottared granskat samma Boställe d 16 Decemb: 1713, och då befunnit förmedelst stor bristfälligheet till detta Boställshemman nödigt behöfwat följande Byggnungztimber Nembl: /.../"

Källa: Göta Hovrätt - Advokatfiskalen Malmöhus län (M) EVIIAABB:133 (1714) Bild 310 (AID: v331176.b310, NAD: SE/VALA/0382503)

Se även Färs häradsting år 1707:

Göta Hovrätt - Advokatfiskalen Malmöhus län (M) EVIIAABB:68 (1707) Bild 570 (AID: v308073.b570, NAD: SE/VALA/0382503)

Bilaga 7

Arvstvist mellan Magnus och hans syster Anna Stina

Färs härads ordinarie vinterting

Anno 1698 d: 21 Martij

Pukeslagaren Manhaftig Gustaf Falck hade incitera låtet **sin swåger Frelse Fougden Magnus Plagman**, och tiltahla honom för **sin systers kärandens hustrus Anna Stinas** Federne Arf som är utj åthskillige Perzedler, 19 D:r 15 öre och utj monteringen 15 D:r 11 1/3 öre Srmt, anhållande at Swaranden samma arf til Capital och Interesse betahla motte.

Swaranden berettade, at kärandens hustru har sielf under sin förwaring haft sin arfdehl för utan en ko som han henne tilstelt, så och dhe 15 D:r 11 1/3 Srmt uthj monteringen, hwarpå han redan betalt 8 D:r 15 öre Srmt, erbiudandes sig Resten at clarera, men för öfrigit swarar han intet til sin systers arf, efter han intet waret sat til Förmyndare, upwijsandes til dhen enda sielfwa skiftesbrefwet af Hr Lieutnanten Petter Möller och Corneten Stochman hållet d 23 Septembr 1693, hwarutj ingen Förmyndare finnes tilsat.

Käranden replicerade, at han först bekommet desse 8 D:r 15 öre Srmt uthj förledet åhr, påståendes at dhe uthj monteringen hans hustru anslagne penningar böre med Interesse uthbetalas.

Resolution

Emedan icke är bewist, at swaranden af sin Systers kärandens hustrus Federne Arf hos sig innehaft, än 15 D:r 11 öre Srmt, som han af monteringen till henne betahla skulle. Altfördy har TingzRetten för skieligt befunnet, at ener han käranden bem:te 15 D:r 11 öre Srmt med behörigt Interesse, sedan dhe 8 D:r 15 öre Srmt deruthj afdragne äro, som käranden redan undfåt förnöijer, kan han swaranden intet nermare i dhetta måhl ankomma, aldenstund icke befinnes at han, eller någon annan till kärandens hustrus Förmyndare waret constituerat, uthan der han förmehna skulle at hans hustru derigenom kommer at lijda, lembnas honom frijt sielfwa skiftesförwaltarne, som försummat at draga Försorg om Förmyndarnes tilsettiande å wederbörlig orth och stelle, at tiltahla det besta han kan och gitter.